

Barn- och utbildningsförvaltningen
Central förvaltning

Remiss: Skolbibliotek för bildning och utbildning (SOU 2021:3)

Förslag till beslut

Barn- och utbildningsnämnden beslutar att överlämna yttrande daterat 11 maj 2021 till Utbildningsdepartementet som sitt remissvar gällande utredningen Skolbibliotek för bildning och utbildning (SOU 2021:3).

Sammanfattning av ärendet

Utbildningsdepartementet har remitterat utredningen Skolbibliotek för bildning och utbildning (SOU 2021:3). Vimmerby kommun har erbjudits att svara på remissen. Svaret ska vara Utbildningsdepartementet tillhanda senast 11 juni 2021.

Barn- och utbildningsnämndens presidium har överlämnat ärendet till barn- och utbildningsförvaltningen för eventuellt inlämnande av remissvar.

Ärendet

Regeringen beslutade den 28 november 2019 att ge en särskild utredare i uppdrag att utreda och föreslå åtgärder för att stärka skolbiblioteken i syfte att ge alla elever i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan likvärdig tillgång till skolbibliotek. I detta ingår även att utreda och föreslå åtgärder för att öka tillgången till skolbibliotek med utbildade bibliotekarier (dir. 2019:91). Utredaren ska också föreslå hur statens roll bör se ut när det gäller läromedel i svensk skola.

Barn- och utbildningsförvaltningens synpunkter och reflektioner

Fetmarkerad text är citerade stycken i utredningen, förvaltningens reflektioner i normalt teckensnitt.

3.6 Stöd till skolbiblioteken

3.6.2 Kommunal och regional samordning

“Skolbibliotekssamordnare

Skolbibliotekssamordnare är en funktion som är relativt ny men som blir allt vanligare. KB har genomfört en kartläggning som visar att det fanns skolbibliotekssamordnare i 59 kommuner år 2018. Samordnarna kan tänkas ha en viktig roll för en ökad likvärdighet vad gäller elevernas tillgång till skolbiblioteksverksamhet i kommunerna.”

Detta är något vi som arbetar i skolbibliotek i Vimmerby tagit fasta på. Helt enkelt därför att vi ser avsaknaden av den i vår egen kommun och vad en samordning skulle kunna bidra med. Som skolbibliotekarie jobbar man ofta helt ensam (sett ur ett organisationsperspektiv) eller med understöd av en deltidstjänst. Samarbete med lärare kan fungera allt från dåligt till utmärkt men det är ett frivilligt samarbete, med allt vad det innebär. En samordnande tjänst styr inte upp detta samarbete per se men kan lägga upp riktlinjer för vad eleverna bör få med sig från de olika skolstadierna, den röda tråden i allt från informationssökning, källkritik/tillit och färdigheter inom digitala medier. Detta skulle underlätta även för rektorernas uppgift att styra skolbiblioteksverksamheten.

4.4.3 Skolbiblioteket är bemannat med utbildad personal s.131-132

“Ett sätt att lösa bemanningen på mindre skolor är att två skolor går ihop och ”delar” på en skolbibliotekarie. Fördelarna med detta är uppenbara: skolbibliotekarien får en heltidstjänst och två skolor får en skolbibliotekarie på halvtid. Det finns även utmaningar med att en skolbibliotekarie delar sin tid på fler än två skolor. Delade tjänster är sällan attraktiva och möjligheten att göra ett bra arbete försvåras till viss del. Behovet av att skolbibliotekarier utvecklar ett väl fungerande samarbete med lärare och goda relationer med eleverna lyfts nedan. Dessa delar av uppdraget kompliceras om skolbibliotekarierna tvingas att ingå i många olika skolsammanhang med ett stort antal kontakter, utökade restider och varierande rutiner och mötestider.”

Det är av stor vikt att huvudmännen/kommunerna ser vitsen med att ha personal som har sin huvudarbetsplats på en skola. Varje skola har sina rutiner och sin “anda” som det tar tid och kräver energi att lära känna så att man kan erbjuda “rätt” tjänster. När man ska dela sin tid mellan flera skolor handlar det mera om att hålla båda ställena lagom missnöjda istället för att jobba med utveckling av biblioteket.

“4.4.7 Rektor legitimerar och tar ansvar för skolbibliotekets verksamhet och utveckling

Skolinspektionen slår i sin kvalitetsgranskning om skolbibliotek från 2018 fast att hur rektor utför sitt uppdrag har en avgörande betydelse för att skolbiblioteket ska fungera väl: Utmärkande för de skolbibliotek där verksamheten tydligt stöttar elevernas kunskapsutveckling är att rektor är väl insatt i skolbibliotekets verksamhet och ger förutsättningar för att skolbiblioteken ska kunna fylla en funktion i skolans pedagogiska verksamhet. Även Gärdén framhåller vikten av stöd från skolledningen. I flera av de studier hon refererar till är rektorns syn på skolbiblioteket en av de mest avgörande faktorerna för vilken roll skolbiblioteken spelar på skolorna. Flera andra forskare pekar också på rektor som en central roll inom skolbiblioteksverksamheten. Rektors uppfattning om skolbibliotekets funktion påverkar både styrning av resurser, förutsättningarna för och vilja till samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier och hur skolbiblioteket används i undervisningen. Det är rektor som ansvarar för det systematiska kvalitetsarbetet på skolenheten och det blir därmed rektor som avgör om och hur skolbiblioteket inkluderas och synliggörs i skolenhetens kvalitetsarbete.”

Detta är också något vi vill belysa och går i linje med vad som tagits upp i 3.6.2. En verksamhet behöver ha en ledning som förstår denna verksamhets centrala uppgifter. Det är viktigt att en rektor (med pedagogiskt ansvar) leder även skolbiblioteksverksamheten. Det är ibland hamnar skolbiblioteket under ledning av exempelvis en intendent, som leder övrig personal på skolenheten. I sådant fall riskerar skolbiblioteksverksamheten att hamna utanför all pedagogisk styrning och samarbete rent formellt. Om pedagogisk rektor ansvarar för verksamheten minskar denna risk då denna rektor styr över enbart pedagogisk personal och pedagogiska frågor blir här centrala.

6.6.1 s. 296-297

“Vidareutbildning av lärare för skolbiblioteksverksamhet, VALS Utredningen föreslår att regeringen ska ge Skolverket i uppdrag att svara för uppdragsutbildningen Vidareutbildning av lärare för skolbiblioteksverksamhet, VALS (60 högskolepoäng). Utbildningen bör ges för 150 lärare per år under tre år. Utredningen föreslår också att Skolverket inom ramen för satsningen fördelar statsbidrag till skolhuvudmän och tecknar överenskommelser med dem om att anordna uppdragsutbildningen. För detta ska myndigheten tillföras medel som täcker kostnaderna. Skolverket bör vidare se till att innehållet i utbildningen har relevans i förhållande till bestämmelserna om skolbibliotek.

Syfte

Vidareutbildningen av lärare i skolbibliotek, VALS, syftar till att på kort sikt stärka utbildningsnivån bland lärare som arbetar i skolbibliotek. Den ska ge deltagarna kunskaper som har särskild relevans för arbetet i skolbibliotek. Avsikten är inte att dessa lärare senare ska kunna arbeta i andra former av bibliotek, och vidareutbildningen kan därför inte likställas med andra högskoleutbildningar inom biblioteks- och informationsvetenskap. Syftet med VALS är inte heller att lärare ska lämna läraryrket för att bli skolbibliotekarier. Det handlar snarare om att lösa en situation som uppstår lokalt när det inte är möjligt att rekrytera en person med examen inom biblioteks- och informationsvetenskap. Utredningens bedömning är att lärare som deltagit i VALS vanligen kommer att ha en del av sin tjänst som undervisande lärare och en del av sin tjänst i skolbiblioteket. Som beskrivits i 6.5.1 finns det skäl att anta att möjligheter för lärare till en utveckling i yrket där undervisning kan kombineras med andra arbetsuppgifter kan få fler lärare att stanna i yrket, snarare än att helt lämna undervisningen.

Målgrupp

Utredningen föreslår att målgruppen ska vara lärare som har en grundlärarexamen, ämneslärarexamen, yrkeslärarexamen, motsvarande äldre examen eller motsvarande utländsk behörighet. Enligt den officiella biblioteksstatistiken är i dag drygt 25 procent av dem som arbetar i skolbibliotek lärare eller biblioteksassistenter.”

Ett vällovligt projekt som säkert kommer att kunna höja nivån på medie- och informationskunskapen i skolbiblioteken. 25% av de som arbetar i skolbiblioteken idag är lärare eller biblioteksassistenter, men det är inte så att 75% är utbildade bibliotekarier. Det finns människor med spridda utbildningar och professioner. Inte minst från tidnings- och medievärlden. Det vore önskvärt att man tittade brett när det gäller möjlighet till vidareutbildning och kompetenshöjande insatser så att dessa kan komma också den fast anställda bibliotekspersonalen som redan finns i skolorna till del. Mycket bra med vidareutbildning och flera karriärvägar för lärare, men ta också tillvara den personal som redan idag arbetar i skolbiblioteken och erbjud även dessa kompetenshöjande insatser. Man borde ha som mål att alla som har sin arbetsplats i ett skolbibliotek ska få chansen att vidareutbilda sig. Risken när man snävar till det är att det blir orättvist på en arbetsplats där någon får utbildning för att man har en lärarexamen, kollegan har en annan bakgrund och kommer då inte ifråga för någon kompetenshöjning. Om vi tar frågan och ställer den i ljuset av Barnkonventionen så tjänar alla elever på att all personal får ta del av utbildningspaketet. Vimmerby kommun anser att betänkandet lämnar flera viktiga förslag och ger en bra bild av de utmaningar som finns kring bedömning och betygsättning.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse med yttrande från barn- och utbildningsförvaltningen, Vimmerby kommun – Skolbibliotek för bildning och utbildning (SOU 2021:3) (U2021/00554), daterat 10 maj 2021
Remiss Skolbibliotek för bildning och utbildning (SOU 2021:3), id. 2021.678

Beslutet ska skickas till

Utbildningsdepartementet

Ola Karlsson
Skolchef